

Regeringens proposition

1979/80: 27

om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236);

beslutad den 18 oktober 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

STAFFAN BURENSTAM LINDER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen, som går ut den 20 december 1979, förlängs ytterligare ett år.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-10-18

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Mundebo, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelsohn, Danell

Föredragande: statsrådet Burenstam Linder

Proposition om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236).

Allmänna prisregleringslagen (1956: 236; ändrad senast 1973: 301) är en beredskapslag som formellt är i kraft men som endast kan tillämpas i vissa särskilt angivna lägen. Har lagen satts i tillämpning ger den regeringen fullmakt att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering.

Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i 1 §. Denna paragrafs första och andra stycken avser fall av krig och krigsfara. I paragrafens tredje stycke föreskrivs, att regeringen kan förordna om tillämpning av lagens bestämmelser om av annan orsak fara har uppkommit för allvarlig prisstegring inom riket på viktigare varu- eller tjänsteområde. Sådant förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Förordnandet skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksmöte inte pågår, inom en månad från början av nästkommande riksmöte. Om underställningen ej sker eller riksdagen inte inom två månader från det underställningen skedde godkänner förordnandet, är detta förfallet.

Bestämmelser om formerna för prisreglering finns i 2–9 §§ prisregleringslagen. Enligt 2 § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att visst pris skall gälla som högstpris vid frivilligt försäljning av viss förnödenhet eller frivilligt utförande av viss tjänst. Högstpris får inte överskridas utan tillstånd. Enligt 3 § kan vidare regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordna om stoppris på viss förnödenhet eller tjänst. Detta innebär att den som frivilligt säljer förnödenheten eller frivilligt utför tjänsten inte utan tillstånd får överskrida det pris vilket han tillämpade den dag som anges i förordnandet. Föreskrift om stoppris skall gälla för viss tid, högst sex månader. Tiden kan förlängas, varje gång med högst sex månader. Om ett gällande stoppris finnes

vara högre än som kan anses skäligt, kan föreskrift meddelas om skälig sänkning av priset.

I 3 a § behandlas s. k. prisutfästelse. Härmed förstås att någon till myndighet, som regeringen bestämmer, har gjort särskild utfästelse om det högsta pris som han skall tillämpa på förnödenhet eller tjänst eller i övrigt om ordningen för försäljning av förnödenhet eller utförande av tjänst. En sådan utfästelse får inte frångås utan myndighetens tillstånd. Enligt 3 b § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst inte utan tillstånd får höja sitt pris förrän viss tid efter det att han hos myndighet har gjort anmälan om prishöjningen och skälen för denna. Tiden får bestämmas till högst en månad.

Enligt 4 § kan föreskrift meddelas om att viss förnödenhet inte får säljas eller viss tjänst utföras, om inte högstpris eller stoppris gäller för förnödenheten eller tjänsten. 5 § innehåller förbud mot s. k. prissocker. I 6 § finns bestämmelser som syftar till att hindra att en prisreglering kringgås genom kombinationsavtal. 7 § ger regeringen möjlighet att föreskriva tvångskartellisering, nyetableringskontroll eller liknande. Enligt 8 § får myndighet som regeringen bestämmer meddela särskilda föreskrifter om skyldighet att anslå prisuppgifter och om skyldighet att sälja förnödenhet efter vikt eller mått i förpackningar som är märkta på visst sätt o. d. De ytterligare föreskrifter om varors utförande, förpackning m. m. som behövs för genomförande av prisreglering meddelas enligt 9 § av regeringen.

Lagens återstående paragrafer, 10–22 §§, innehåller straffbestämmelser m. m. När någon bestämmelse i 2–9 §§ äger tillämpning, skall enligt 1 § sista stycket även motsvarande bestämmelser i 10–22 §§ tillämpas.

Allmänna prisregleringslagen är, med undantag för vissa bestämmelser, i tillämpning sedan den 21 december 1972. Enligt nu gällande förordning (1978: 839) äger lagens 2–4, 6, 8 och 9 §§ tillämpning till och med den 20 december 1979. Förordningen är utfärdad med stöd av ett beslut av riksdagen (prop. 1978/79: 34, FiU 1978/79: 11, rskr 1978/79: 70).

I prop. 1978/79: 34 redovisas de prisregleringsåtgärder som hade vidtagits fram till den 26 oktober 1978. Av redovisningen framgår att prisstopp då gällde för vissa subventionerade baslivsmedel, mjöl och bröd, plastmat och vissa pappersvaror m. m. Vidare gällde skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på särskilda varu- och tjänsteområden. Skyldigheten avsåg bl. a. vissa varor hänförliga till livsmedel och andra dagligvaror, byggnadsmaterial m. m., massa och papper, emballage av papper eller plast, bilreservdelar och biltillbehör, lantbruksmaskiner, oljeprodukter, tidningar och tidskrifter, kläder, skor och huvudbonader samt läkemedel. På tjänsteområdet omfattades bl. a. reparationer av bilar och hushållsmaskiner, uthyrning i sådan hotell- och pensionärsrörelse för vilken fordras tillstånd av polismyndighet, tryckeriarbeten, frisör- och tvätteritjänster, restaurang- och annan serveringsverksamhet samt befordran av gods med lastbil.

Den 18 november 1978 infördes prisstopp på motorbensin, dieselbrännolja och eldningsolja samt på startbatterier. I fråga om nämnda oljeprodukter föreskrev dock regeringen att gällande stoppris fick överskridas i särskilt angiven omfattning.

Under år 1979 har följande prisregleringsåtgärder vidtagits.

Den 12 januari 1979 vidgades rätten att överskrida gällande stoppris för nyss angivna oljeprodukter. Vidare upphävdes den 26 januari 1979 prisstoppet på vissa pappersvaror m. m. samt på startbatterier. Dessa produkter kom i stället att omfattas av förhandsanmälningsskyldighet.

Den 6 februari 1979 upphävdes prisstoppet på de tidigare berörda oljeprodukterna. I stället infördes en högstprisreglering beträffande dem. Den 21 februari 1979 gjordes ändringar i fråga om prisstoppet på vissa subventionerade baslivsmedel. Till dessa ändringar återkommer jag senare.

Den 3 mars 1979 höjdes högstpriset på produkten eldningsolja 1. Den 28 mars 1979 infördes prisstopp på köksskåp och garderobsskåp av trä. Samtidigt höjdes högstpriset på dieselbrännolja vid försäljning från pump och infördes högstpris för lätt diesel.

Den 19 maj 1979 upphävdes prisstoppet på plastmattor. Denna produkt kom i stället att omfattas av förhandsanmälningsskyldighet. Samtidigt infördes prisstopp på kaffe samt sådan uthyrning i hotell- och pensionatsrörelse som tidigare har nämnts. Vidare undantogs därvid vissa fodermedel från förhandsanmälningsskyldighet och vissa oljeprodukter, nämligen eldningsolja 3–5, från högstprisregleringen. Nu berörda oljeprodukter kom i stället att omfattas av förhandsanmälningsskyldighet. I fråga om vissa av de oljeprodukter som kvarstod under högstprisregleringen höjdes vid denna tidpunkt högstpriserna.

Den 9 juni 1979 avskaffades förhandsanmälningsskyldigheten beträffande eldningsolja 3–5. Samtidigt höjdes högstpriset för vissa oljeprodukter. Den 19 juli 1979 återinfördes högstprisreglering för eldningsolja 3–5. Vidare höjdes då gällande högstpriser.

Den 1 september 1979 upphävdes prisstoppet på tidigare nämnd uthyrning i hotell- och pensionatsrörelse.

De gällande bestämmelser som nu har redovisats finns intagna i förordningen (1977: 770) om prisstopp m. m. (omtryckt 1978: 732, ändrad senast 1979: 761), som gäller t. o. m. den 20 december 1979.

Då prisstopp inte gäller utövar statens pris- och kartellnämnd enligt ett den 17 december 1971 lämnat uppdrag från regeringen en intensiv prisövervakning. För denna prisövervakning fastställde regeringen den 20 oktober 1977 kompletterande riktlinjer. Dessa gäller fortfarande och innebär följande. Nämnden skall övervaka och försöka påverka prisutvecklingen så att några prishöjningar inte sker som kompensation för s. k. löneglidning. Prishöjningar som kompensation för förväntade kostnadsökningar är inte förenliga med kravet på en stabil prisutveckling. Övervakningen skall därför inriktas på att förhindra sådana prishöjningar. Dessutom bör över-

vakningen ta sikte på att förhindra prishöjningar, avsedda att kompensera för minskad försäljningsvolym.

I prop. 1978/79: 34 framhölls att under år 1978 hade följt en period av lugnare och allmänt sett tillfredsställande prisutveckling. Konsumentprisindex hade sålunda från mitten av december 1977 till mitten av september 1978 stigit med 5,9 procent. Alltjämt kvarstod dock behovet av att kunna ingripa mot en inflationistisk utveckling med åtgärder som avsågs i allmänna prisregleringslagen, uttalades det.

Också under år 1979 har prisutvecklingen kunnat hållas på en mer lugn nivå, trots kraftigt stigande importpriser på oljeprodukter. Oljeprishöjningarna har dock inte helt kunnat hindras från att slå igenom i den inhemska prisutvecklingen. Konsumentprisindex har från mitten av december 1978 till mitten av september 1979 ökat med 6,4 procent. Detta har fört med sig att den s. k. garantiregeln i det den 11 mars 1978 träffade centrala avtalet mellan arbetsmarknadens parter har återopats till stöd för nya förhandlingar mellan dem. Även under nuvarande förhållanden finns det enligt min bedömning ett behov av att kunna ingripa mot en inflationistisk utveckling med åtgärder som avses i allmänna prisregleringslagen.

I prop. 1978/79: 34 berördes särskilt prisstoppet på baslivsmedel, som har gällt sedan den 1 januari 1973, samt prisregleringskommitténs (H 1975: 06) delbetänkande (Ds H 1978: 2) Prisstoppet på vissa baslivsmedel – En översyn. Kommitténs förslag och remissyttrandena däröver ledde till att regeringen den 21 februari 1979 genomförde vissa förenklingar av den då gällande ordningen. Därvid undantogs en del varor från prisstoppet. I stället infördes förhandsanmälningskyldighet för dessa. För baslivsmedelsområdet i övrigt får det dock f. n. bedömas vara påkallat att kunna tillämpa stoppriser.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört förordar jag att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen förlängs med ytterligare ett år. En sådan förlängning kräver riksdagens godkännande.

Jag hemställer således att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att regeringen förordnar om fortsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956: 236) under tiden den 21 december 1979–den 20 december 1980.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

